

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОРІВНЯННЯ ТА ГАРМОНІЗАЦІЇ КВАЛІФІКАЦІЙ

Лариса Петренко,

*доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу теорії і практики
педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені
Івана Зязюна НАПН України*

ORCID <http://orcid.org/0000-0002-7604-7273>

У сучасних умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення України питання порівняння та гармонізації кваліфікацій набуває особливої значущості. Це пов'язано з необхідністю забезпечення прозорості освітніх результатів, мобільності студентів і працівників, а також міжнародного визнання дипломів і сертифікатів. Відсутність узгоджених механізмів порівняння кваліфікацій ускладнює інтеграцію національної системи освіти в європейський простір, обмежує можливості професійної мобільності та знижує конкурентоспроможність українських фахівців на глобальному ринку праці. Гармонізація кваліфікацій є ключовим чинником модернізації освітніх програм, підвищення їх відповідності потребам економіки та розвитку навчання упродовж життя.

На підставі вивчення вітчизняної та зарубіжної літератури, практичного досвіду можна виокремити чотири провідні підходи до порівняння кваліфікацій, кожен з яких має власні методологічні засади, інструменти та сфери застосування:

1. *Рамковий підхід*, який базується на зіставленні кваліфікацій через узагальнені рівні, визначені у мета-рамках, таких як Європейська рамка кваліфікацій (EQF). Основою порівняння є результати навчання, а не тривалість чи назви програм. EQF охоплює 8 рівнів кваліфікацій, що узгоджуються з національними рамками країн-членів ЄС. Це найбільш поширений і найкраще описаний підхід (Osadchyi & Symonenko, 2015), навколо якого ведеться багато дискусій на сторінках наукових видань і під час проведення наукових конференцій, семінарів, круглих столів. *Переваги*: забезпечення прозорості кваліфікацій, сприяння академічній та професійній мобільності, спрощення процедур визнання дипломів, узгодження освітніх стандартів із потребами ринку праці.

2. *Компетентнісний підхід* орієнтований на оцінювання кваліфікацій через сформовані компетентності, що інтегрують знання, уміння, навички, цінності та особистісні якості. У центрі цього підходу – здатність особи ефективно діяти в професійних, освітніх та соціальних контекстах (Овчарук, 2022). Потребує аналізу структури компетентностей, визначених в освітньо-професійних стандартах; зіставлення результатів навчання, які мають бути досягнуті на певному рівні освіти; оцінку відповідності компетентностей потребам ринку праці та професійним вимогам тощо. *Переваги*: уніфікація освітніх результатів між різними системами, гнучкість програм, підвищення відповідності освіти потребам економіки, підтримка навчання упродовж життя. Науковці наголошують, що компетентнісний підхід є основою модернізації освітніх програм в Україні та ключем до інтеграції в Європейський освітній простір.

3. *Інституційний підхід* зосереджується на ролі організацій, інституцій та процедур, що забезпечують визнання, оцінювання та узгодження кваліфікацій. На відміну від рамкового чи компетентнісного підходів, які акцентують на змістовних характеристиках кваліфікацій, інституційний підхід аналізує інфраструктуру управління кваліфікаціями. Його ключовими елементами є: національні агентства з кваліфікацій, органи визнання дипломів, міжнародні угоди (Council of Europe & UNESCO, 1997), мережі ENIC/NARIC. *Переваги*: легітимність процесу порівняння, формування єдиних процедур визнання, зміцнення довіри між освітніми системами, забезпечення якості та прозорості освітніх послуг.

4. *Функціональний підхід* ґрунтується на аналізі кваліфікацій з огляду на їх практичне застосування у професійній діяльності. У межах цього підходу кваліфікації

розглядаються не лише як освітні результати, а як інструменти професійної реалізації, що мають відповідати потребам економіки, галузевим стандартам і очікуванням роботодавців. Основні критерії порівняння: рівень професійної компетентності, зміст кваліфікації, релевантність результатів навчання до вимог ринку праці. *Переваги*: гармонізація освітніх і професійних стандартів, підтримка мобільності фахівців, міжнародне визнання кваліфікацій. Цей підхід активно використовується в Європейському освітньому просторі через інструменти ESCO, ECVET, професійні стандарти. У контексті євроінтеграції та післявоєнного відновлення України цей підхід набуває особливої значущості, оскільки дозволяє узгодити освітні результати з актуальними потребами економіки.

Ефективність комплексного застосування методологічних підходів до порівняння кваліфікацій підтверджує звіт «Порівняння вибраних формальних освітніх кваліфікацій, які функціонують у системі професійної (професійно-технічної) освіти в Україні, з кваліфікаціями польської системи галузевої освіти, внесеної до Інтегрованої системи кваліфікацій» (Симеля & Журек, 2023). Документ демонструє реальні можливості співставлення кваліфікацій між Україною та Польщею, що є важливим кроком для забезпечення прозорості, мобільності та міжнародного визнання освітніх результатів.

Підсумовуючи, зазначимо, що комплексне використання рамкового, компетентнісного, інституційного та функціонального підходів відкриває перспективи гармонізації освітніх систем, підвищення їх сумісності та інтеграції України в Європейський освітній простір.

Список використаних джерел

Council of Europe & UNESCO. (1997). *Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region (Lisbon Recognition Convention)*. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/165>.

Овчарук О. В. (2022). Компетентнісний підхід у контексті європейської інтеграції освіти України. *Освітній дискурс*, (3), 45–52.

Осадчий, В., Симоненко, С. (2015). Порівняльний аналіз національних рамок кваліфікацій в області вищої освіти України та європейських країн. *Педагогічний дискурс*, (19). <https://www.academia.edu/98203812>.

Симеля, К., & Журек, М. (2023). *ЗВІТ. Порівняння вибраних формальних освітніх кваліфікацій, які функціонують у системі професійної (професійно-технічної) освіти в Україні, з кваліфікаціями польської системи галузевої освіти, внесеної до Інтегрованої системи кваліфікацій* (Договір 250/2023). Дослідницька мережа Лукашевіч – Інститут Технології Експлуатації; Науково-дослідний центр професійної освіти та менеджменту інноваційної діяльності.